

روز شمار جنگ ایران و عراق

کتاب سی و نهم - جلد ۲

تشدید تلاش ها برای فتح فاو

۴ آذر ۱۳۶۲

همدی انصاری و حمیدرضا فرامانی

مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: انصاری، مهدی، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: تشدید تلاش‌ها برای فتح فاو (۲۴ آذر تا ۳۰ دی ۱۳۶۴) / مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی.
مشخصات نشر	: ۱۳۹۵. تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۳۶ ص: مصور (بخشی رنگی).
فروست	: روزشمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب سی و نهم، جلد ۲.
شابک	: 978-600-5443-68-4 : ۴۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- گاهشماری
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Chronology
رצוע	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- فاو
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Faw
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- عملیات والفجر ۸
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Operation Val-Fajr
شناسه افزوده	: فراهانی، حمیدرضا، ۱۳۳۶ -
رده بندی کنگره	: DSR ۱۶۰۲ / ف ۱۳۹
رده بندی دیویی	: ۱۰۸۰۳۰۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۳ ۲۴۶۴

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

روزشمار جنگ ایران و عراق - کتاب سی و نهم - جلد ۲

تشدید تلاش‌ها برای فتح فاو

نویسندگان: مهدی انصاری و حمیدرضا فراهانی

همکاران آماده‌سازی: مریم سادات نجفی (صفحه‌آرایی) ■ سعید حصاری (نمایه) ■ محمد رحمانی (گزینش عکس)

لیتوگرافی و چاپ: مرکز چاپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۵ ■ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه ■ قیمت: ۴۲۰،۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-5443-68-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۸-۴

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۱. تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱

۲. تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، مجتمع ناشران فخر رازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۳. خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

فهرست روزشمار

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۴۶۷	۱۲ دی ۱۳۶۴	۱۷	پیشگفتار
۴۸۵	۱۳ دی ۱۳۶۴	۲۱	مقدمه
۵۲۵	۱۴ دی ۱۳۶۴	۷۵	۲۴ آذر ۱۳۶۴
۵۵۳	۱۵ دی ۱۳۶۴	۹۷	۲۵ آذر ۱۳۶۴
۵۶۹	۱۶ دی ۱۳۶۴	۱۱۲	۲۶ آذر ۱۳۶۴
۵۸۷	۱۷ دی ۱۳۶۴	۱۴۹	۲۷ آذر ۱۳۶۴
۶۲۵	۱۸ دی ۱۳۶۴	۱۷۷	۲۸ آذر ۱۳۶۴
۶۶۵	۱۹ دی ۱۳۶۴	۲۰۱	۲۹ آذر ۱۳۶۴
۷۰۳	۲۰ دی ۱۳۶۴	۲۱۳	۳۰ آذر ۱۳۶۴
۷۴۷	۲۱ دی ۱۳۶۴	۲۲۹	۱ دی ۱۳۶۴
۷۹۵	۲۲ دی ۱۳۶۴	۲۵۱	۲ دی ۱۳۶۴
۸۲۱	۲۳ دی ۱۳۶۴	۲۷۳	۳۰ دی ۱۳۶۴
۸۵۹	۲۴ دی ۱۳۶۴	۲۸۹	۴ دی ۱۳۶۴
۸۸۳	۲۵ دی ۱۳۶۴	۳۰۷	۵ دی ۱۳۶۴
۹۱۷	۲۶ دی ۱۳۶۴	۳۲۱	۶ دی ۱۳۶۴
۹۴۱	۲۷ دی ۱۳۶۴	۳۴۵	۷ دی ۱۳۶۴
۹۶۱	۲۸ دی ۱۳۶۴	۳۵۹	۸ دی ۱۳۶۴
۹۹۳	۲۹ دی ۱۳۶۴	۳۸۵	۹ دی ۱۳۶۴
۱۰۲۳	۳۰ دی ۱۳۶۴	۴۲۳	۱۰ دی ۱۳۶۴
		۴۴۷	۱۱ دی ۱۳۶۴
۱۰۴۵			گزارش روزشمار (فشرده اهم مطالب)
۱۰۸۹			فهرست راهنما (نمایه)

فهرست نقشه‌ها

عنوان	صفحه
هورالهویزه - منطقه طرح عملیاتی تبوک	۱۸۳
هورالهویزه - منطقه طرح عملیاتی حنین	۱۸۵
مأموریت یگان‌های قرارگاه کربلا در منطقه فاو	۲۳۱
منطقه عملیاتی فدک (فاو) - خط حد قرارگاه‌های کربلا و نوح و یگان‌های خط‌شکن	۲۳۲
طرح عملیات صاف - جزایر ام‌الرصاص، ام‌البابی و بوارین	۲۴۵
خلیج فارس - جزایر، مناطق و تأسیسات نفتی	۲۴۷
شمال خلیج فارس - منطقه مأموریت عملیاتی نیروی دریایی سپاه و ارتش	۲۹۷
ساحل غربی اروندرود - محبت کار موانع ارتش عراق	۴۶۹
مناطق فعالیت گروه‌های معارض عراق و اسباب اجرای عملیات نامنظم در خاک عراق	۴۸۷
مناطق طرح‌های عملیاتی شلمجه و کربلا (نیروی زمینی ارتش)	۴۹۳
منطقه عمومی العمارة عراق	۴۹۷
تک عراق به جزیره جنوبی مجنون	۵۷۳
مناطق گسترش ارتش عراق - جزایر تا رأس البیشه	۶۶۹
محدوده مراحل چهارگانه عملیات در منطقه فاو	۷۱۱
منطقه عمومی سلیمانیه عراق	۷۷۵
سفر رئیس‌جمهور اسلامی ایران به چهار کشور افریقایی	۹۳۵
درندیک‌خان عراق - منطقه تک محدود تیب ظفر	۱۰۰۳

فهرست راهنمای عکس‌ها

حمله هوایی عراق به هویزه	۷۹	رحیم صفوی به جانشینی محسن رضایی در امور	۲۳۳
آزادی ۹۷ اسیر معلول و بیمار عراقی	۸۲	جنگ منصوب شد	۲۴۳
شیخ سعید شعبان رهبر جنبش توحید اسلامی لبنان	۸۹	آیت‌الله منتظری	۲۴۴
حضور هیئت پارلمانی فرانسه در ایران	۹۱	تأکید امام خمینی بر اتحاد نیروهای نظامی و اعمیت دفاع	۲۵۱
طارق عزیز وزیر خارجه عراق	۱۰۶	واگذاری اختیارات فرماندهی کل در جنگ به آقای	
سعید رجایی را سالی نماینده ایران در سازمان		هاشمی	۲۵۳
ملل	۱۱۳	اعزام نیروهای داوطلب	۲۵۸
غلامرضا آفازاده وزیر نفت ایران	۱۱۹	اوزال نخست‌وزیر ترکیه	۲۶۷
محمدنبی رودکی فرمانده لشکر فجر	۱۲۹	محمد کوثری، رحیم صفوی، علیرضا نوری	۲۷۶
قاسم سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱	۱۳۰	دیدار هیئت اعزامی پاپ با اسیران مسیحی	۲۸۱
حسن عابدی جعفری وزیر بازرگانی، ران	۱۴۱	دیدار محسن رفیق‌دوست با حافظ اسد	۲۸۳
آندره گرومیکو رئیس‌جمهور شوروی	۱۴۱	مصطفی ایزدی فرمانده سپاه شمال غرب	۲۹۲
محمدباقر قالیباف فرمانده لشکر ۵ نصر	۱۵۱	عزت ابراهیم نایب‌رئیس شورای فرماندهی حزب	
امین شریعتی فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا	۱۵۲	کتاب رقی	۲۹۵
مسعود حجابیان معاون وزیر سپاه پاسداران	۱۵۵	یزام کاروان کمک‌های مردمی	۲۹۸
هواپیمای سوپر اتاندارد	۱۷۱	دکتر محمد فرهادی، وزیر آموزش عالی	۲۹۹
سید محمد کاظم میرحسینی فرمانده تیپ ۱۸ الفدیر	۱۷۸	اولاف پالمره نخست‌وزیر نروژ	۳۰۲
اسماعیل دقایقی فرمانده تیپ ۹ بدر	۱۸۱	تلاش جهادگران برای احداث مسیر خط لوله انتقال	
نزار حمدون سفیر عراق در آمریکا	۱۹۹	نفت	۳۰۳
گروه‌های نیروهای بسیج مردمی استان همدان		محمد سعیدی کیا وزیر راه و ترابری	۳۰۸
آذر ۱۳۶۴	۲۰۲	فرمانده کل سپاه در همایش وزارت راه و ترابری	۳۰۹
آیت‌الله خامنه‌ای در نماز جمعه تهران	۲۰۳	برگزاری مراسم سال جدید میلادی برای اسیران	
عارف حسین حسینی رهبر شیعیان پاکستان	۲۱۰	عراقی مسیحی	۳۱۴
آقای هاشمی رفسنجانی بر تصمیم ملت ایران بر		غلامرضا محرابی مسئول اطلاعات قرارگاه کربلا	۳۲۱
سرکوب متجاوز تأکید کرد	۲۲۰	علی فدوی مسئول اطلاعات قرارگاه نوح	۳۲۲
تأکید وزیر خارجه ایران بر همکاری استراتژیک		آقای هاشمی آثار اعزام‌ها را برشمرد و جنگ با	
ایران و سوریه و لیبی	۲۲۱	متجاوزان را با معنا خواند	۳۲۵

۳۴۱.....	سید محمد حسین فضل الله	۵۲۷.....	سر هنگ محمد حسین جلالی وزیر دفاع
۳۵۵.....	عبدالحلیم خدام معاون رئیس جمهور سوریه	۵۲۹.....	دکتر حسن فیروزآبادی معاون دفاعی نخست وزیر
۳۵۷.....	نظواهرات حمایت از سلیمان خاطر	۵۴۲.....	تهدیدات صدام
۳۶۸.....	فرمانده نیروی دریایی ارتش دلایل گسترش منطقه	۵۴۵.....	دیدار نخست وزیر ترکیه با نخست وزیر ایران
۳۷۰.....	بازرسی را اعلام کرد.	۵۴۷.....	سر هنگ عباس بابایی مأمور تشکیل قرارگاه رعد
۳۷۵.....	کمال خرازی شرایط توقف جنگ را اعلام کرد.	۵۵۳.....	شد.
۳۷۶.....	دیدار وزیر خارجه امارات با رئیس مجلس شورای اسلامی	۵۵۷.....	حمله به یک نفتکش حامل نفت ایران
۳۸۶.....	دیدار وزیر خارجه امارات با نخست وزیر	۵۶۱.....	دیدار نخست وزیر ترکیه با رئیس مجلس شورای اسلامی
۴۰۴.....	محمد باقر اسدی فرمانده تیپ ۳۳ المهدی (عج)	۵۷۰.....	احمد فتوحی جانشین فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع)
۴۰۸.....	دیدار وزیر خارجه ایران با رئیس جمهور	۵۷۹.....	دیدار نخست وزیر ترکیه با رئیس جمهور ایران
۴۱۳.....	پاسخ وزیر رشاد به سؤالات روزنامه الشراع	۵۸۸.....	محمد درودیان، حسین خرازی، رحیم صفوی، محسن رضایی
۴۲۶.....	دیدار ملک حسین با سلطان	۵۸۹.....	علی زاهدی فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم
۴۲۸.....	مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۲۵	۵۹۱.....	احمد کاظمی فرمانده لشکر نجف
۴۳۸.....	عبدالمحمد رونقی فرمانده لشکر ولی سرحد	۵۹۷.....	سید محمد تقی رضوی
۴۴۹.....	سر هنگ هوشنگ صدیق فرمانده نیروی هوایی ارتش	۵۹۸.....	سید محمد تقی رضوی
۴۵۴.....	امین شریعتی فرمانده لشکر عاشورا	۶۰۵.....	گمراهی از تلاش های مهندسی
۴۶۱.....	محسن رضایی، مصطفی ایزدی، غلامرضا صالحی	۶۱۳.....	محمد سوداگر مسئول اطلاعات قرارگاه نجف
۴۶۱.....	گروه های گردان های احتیاط راهیان کربلا در	۶۲۱.....	اعزام نیرو به وادی از همدان
۴۷۱.....	استاد یوم آزادی	۶۲۶.....	ابراز نگرانی از تعیین از ورود افراد به حوزه علمیه با اغراض سیاه
۴۷۷.....	اعزام کاروان حامل کمک های مردمی به جبهه ها	۶۳۰.....	قاسم سلیمانی فرمانده لشکر باارالله
۴۹۲.....	شهر بانه در دامنه کوه اربابا	۶۳۷.....	محمد نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر
۴۹۸.....	پیام فدایی برای مقامات ایران	۶۴۲.....	سیستم موشکی دفاع هوایی هاوک
۵۰۳.....	جلسه ستاد قرارگاه خاتم با حضور آقایان خامنه ای، هاشمی، روحانی و فرماندهان سپاه و ارتش	۶۵۷.....	حسین علایی فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران
۵۱۵.....	محسن رضایی و رحیم صفوی طرح های عملیاتی سپاه را تشریح کردند.	۶۶۸.....	مضاحبه با پنج اسیر سودانی که قرار است آزاد شوند.
	سر هنگ صیاد شیرازی		محمد باقری
	آیت الله موسوی اردبیلی امام جمعه موقت تهران		

عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف	۶۷۲	فرمانده و چند تن از مسئولان تیپ سیدالشهدا ^(ع)	۸۸۳
سرهنگ اسماعیل سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش	۶۸۱	اسماعیل قاآنی فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا ^(ع)	۸۹۱
محمد فروزنده فرمانده قرارگاه مهندسی	۶۸۲	حجت الاسلام محمد موسوی خوئینی ها	۹۰۹
خاتم الانبیا ^(ع)	۶۸۲	مصطفی مولوی جانشین فرمانده لشکر عاشورا	۹۱۸
سلطان قاپوس حاکم عمان	۶۹۵	اسکله جزیره خارک پس از بمباران سال ۱۳۶۴	۹۲۸
آماده سازی ساحل اروندرود	۷۲۵	اعزام نیرو از اصفهان	۹۲۸
ابراز نگرانی امام خمینی از عدم رسیدگی به اموال	۷۳۶	سفر رئیس جمهوری اسلامی ایران به تانزانیا	۹۳۳
طاغوتیان	۷۳۶	عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق	۹۵۰
سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش	۷۵۰	احمد غلامپور جانشین فرمانده قرارگاه کربلا	۹۶۹
سرهنگ یاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی	۷۵۳	نبی رودکی فرمانده لشکر ۱۹ فجر	۹۷۱
ارتش	۷۵۳	اسدی و کاظمی فرماندهان تیپ المهدی و لشکر	
حسین همدانی از مسئولان قرارگاه نجف	۷۷۷	نجف	۹۷۲
دیدار فرستاده نخست وزیر ایران	۷۸۱	استقبال رئیس جمهور موزامبیک از رئیس جمهور	
ایران	۷۸۱	ایران	۹۸۴
دیدار وزیر خارجه هند با نخست وزیر ایران	۷۸۳	مصاحبه منشی صدام با خبرنگاران	۹۹۰
ضیاء الحق رئیس جمهور پاکستان	۸۰۹	حمود کاوه فرمانده تیپ ویژه شهدا	۹۹۴
علی اکبر محتشمی پور وزیر کشور	۸۱۰	قرارگاه کربلا: دانایی، فداکاری، محرابی، محتاج، سیافزاده	۹۹۷
فرمانده و رزمندگان لشکر نجف	۸۲۷	عزیز جعفری، نورعلی شوشتری	۹۹۹
حسین خرازی، حسن آقایی، محسن رضایی	۸۲۹	آیت الله موسوی اردبیلی	۱۰۱۲
علی محمد دوست	۸۳۰	عبدالمحمد رفیعی فرمانده لشکر ۷ ولی عصر ^(عج)	۱۰۳۴
حسن شفیق زاده	۸۳۹	رحیم صفوی، امین شریانی	۱۰۲۵
محمدعلی شاهمرادی جانشین فرمانده تیپ ۴۴	۸۵۹	مرتضی قربانی	۱۰۲۸
قمر بنی هاشم ^(ع)	۸۶۵	کاروان کمک های مردمی	۱۰۳۶
چند تن از فرماندهان سپاه پاسداران	۸۷۴	سفر رئیس جمهور ایران به زیمبابوئه	۱۰۳۸
سفر رئیس جمهور ایران به پاکستان			

پیشگفتار

این کتاب حاصل تلاش و تحقیقات طولانی دو تن از محققان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ و نیز بهره‌برداری از حاصل تحقیقات و تحقیقات است که در دوره زمانی مربوط به این کتاب (۲۴ آذر تا ۳۰ دی ۱۳۶۴) در ستاد قرارگاه (اتلانیاس)، قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران و قرارگاه‌های نجف، کربلا و نوح سپاه پاسداران و همچنین جلسات مشترک فرماندهان رده اول سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی حضور یافتند و به ثبت و ضبط بحث‌های جلسات و دیگر اقداماتی که برای آماده‌سازی عملیات‌ها انجام می‌شد، پرداختند.

دوره زمانی این کتاب یکی از پرماجرترین مقاطع جنگ ایران و عراق هم از جنبه نظامی و هم از جنبه‌های سیاسی و دیپلماتیک است. بخش‌های نظامی این کتاب شامل جمع‌بندی و خلاصه و چکیده ۳۳۰۰ صفحه مطالب پیاده‌شده از حدود ۱۲۹ ساعت نور جلدات بالاترین سطوح سیاست‌گذاری جنگ تحمیلی و طراحی عملیات‌های آن و نیز بهره‌برداری از ۱۳ دفتر یادداشت‌های محققان حاضر در این جلسات و ۱۸ جلد گزارشی است که آن در آراء آماده‌سازی زمینه اجرای عملیات در منطقه فاو تهیه کرده‌اند. علاوه بر این، چند هزار سند نظامی مربوط به این دوره بررسی و موارد مهم و ضروری در گزارش‌های این کتاب استفاده شده است.

بخش‌های غیرنظامی این کتاب شامل گزارش‌های سیاسی داخلی و خارجی و بین‌المللی مربوط به جنگ یا دیگر مسائل متأثر از جنگ است یا موضوع‌هایی است که جنگ بر آنها تأثیر گذاشته یا به نوعی به جنگ ایران و عراق مربوط می‌شود. این گزارش‌ها با بهره‌برداری از صدها نشریه داخلی و خارجی مجرمانه و آشکار مربوط به دوره این کتاب از جمله نشریه

روزانه گزارش‌های ویژه خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه‌های وزارت امور خارجه و وزارت اطلاعات، نشریه‌های رادیوهای بیگانه واحد مرکزی خبر، روزنامه‌های این دوره و کتاب‌هایی که درباره این مقطع از جنگ منتشر شده، تهیه گردیده است.

اولین محقق این کتاب حمیدرضا فراهانی، طی دو سال کار، تحقیقات و تدوین اولیه را به انجام رساند و در ادامه کار محقق دوم مهدی انصاری با بیش از دو سال کار تحقیقات تکمیلی به‌ویژه در بخش‌های نظامی و کوشش برای تکمیل مطالب، اصلاح ساختار و تلخیص برخی مباحث و گزینش مطالب پراهمیت‌تر و نیز انجام‌دادن اصلاحات نوشتاری و زبانی، کار را به پایان رساند.

برای بهره‌برداری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمع‌بندی مهم‌ترین موضوع‌هایی است که طی گزارش‌های متعدد در سراسر کتاب درج شده است.

۲. منابع هر روز و هر شماره در پایان همان روز آمده است. همچنین برخی توضیحات ضروری و مطالب مفیدی که در قالب گزارش‌های روزشمار نمی‌گنجید، با عنوان ضمیمه در پایان همان روز آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب معنی بعد از آخرین روز روزشمار، چکیده از گزارش‌های کتاب با عنوان "گزارش روزشمار" شده است که هر یک دارای شماره‌ای نظیر شماره گزارش مشروح مندرج در متن کتاب است و راه‌های مناسبی است برای دستیابی به موضوع مورد نظر. این چکیده‌ها (گزارش روزشمار) را می‌توان به‌صورت تفصیلی یا عنوان گزارش‌ها تلقی کرد.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تدوین مجموعه روزشمار جنگ، مطالعه مقدمه کتاب اول و ضمیمه کتاب دهم روزشمار جنگ ضروری است.

اندر اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱۳۹۵

مقدمه

شش ماهه دوم سال ۱۳۶۴ در مقال «تحرك نظامي و سياسي دوران جنگ ايران و عراق است و هرچه به پايان اين سال نزديك شويم، تناكات نظامي تشديد مي شود. دوره زماني اين كتاب روزشمار يعني ۲۴ آذر تا ۳۰ دي ۱۳۶۴ در مائۀ اين مقطع فعال جنگ قرار گرفته است؛ دوره اي كه با نزديك شدن به زمان اجراء عمليات و افت راء در منطقه فاو، تلاش ها در جهت آمادگي براي اجراء اين عمليات تشديد و بيشترين بحث ها، اقدامات و پيگيري ها در اين زمينه انجام مي شود. البته اكثر حجم مطالب اين روزشمار با عنوان تشديد تلاش ها براي فتح فاو به دليل اهميت موضوع به آمادگي براي عمليات در فاو اختصاص يافته است. ليكن مطالب مهم ديگري شامل بيش از ۴۰ موضوع - كه به طور مستقيم و برخي غيرمستقيم با جنگ ايران و عراق مربوط است - نيز در اين كتاب آمده و مجموع گزارش هاي اين دوره ۳۷ روزه جنگ را به ۱۰ گزارش رسانده است.

كتاب سي ونهم روزشمار جنگ در مجموع يك دوره ۷۵ روزه (۱۶ آبان - ۳۰ دي ۱۳۶۴) را دربر مي گيرد كه به دليل گستردگي حجم مطالبی كه از تحقيقات در منابع اين دوره حاصل شد، باوجود تلاش براي تدوين و گنجانندن مطالب حاصل شده از تحقيقات در يك جلد، اين امر ميسر نشد و ناگزير كتاب سي ونهم به دو جلد تقسيم شد، جلد اول در اسفند ۱۳۹۳ با عنوان "نخستين گام به سوي فتح فاو" منتشر شد. كتاب حاضر نيز جلد دوم از كتاب سي ونهم از مجموعه ۵۷ كتاب روزشمار جنگ ايران و عراق است كه تاكنون ۲۳ كتاب آن منتشر شده است. طرح اين مجموعه و عنوان كتاب هاي منتشر شده در صفحات اوليه همين كتاب آمده است.

از دلايل گستردگي حجم كتاب سي ونهم به ويژه جلد دوم اين كتاب، برگزاري جلسات مهم ستاد قرارگاه خاتم الانبيا^(ص) و طرح مباحث بسيار مهم جنگ همچون استراتژي عملياتي، بررسي

طرح‌های عملیاتی سپاه و ارتش به‌خصوص طرح‌های عملیاتی سپاه پاسداران از جمله طرح عملیات در منطقه فاو و بررسی جزئیات و نیز چگونگی پشتیبانی این عملیات‌ها و تأمین نیازهای عملیاتی است. این جلسات با حضور رئیس‌جمهور (برخی جلسات)، فرمانده عالی جنگ، معاون نخست‌وزیر، وزیران دفاع و سپاه، فرماندهان رده اول ارتش و سپاه پاسداران، مسئولان رده اول پشتیبانی جنگ و... و نیز به تناسب موضوع فرماندهان قرارگاه‌ها و یگان‌های مأمور عملیات در جبهه جنوب، تشکیل شد. این جلسات روزهای ۱۳، ۱۴ دی در تهران و ۲۰ و ۲۱ دی در جبهه جنوب برگزار شد و در مجموع حدود ۲۵ ساعت به طول انجامید. علاوه بر این، سپاه و ارتش طی جلسات مشترکی در روزهای ۱۸ و ۱۹ دی به جزئیات طرح‌های عملیاتی یکدیگر توجیه شدند. قرارگاه مرکز سپاه پاسداران (قرارگاه خاتم‌الانبیا سپاه) نیز در دوره زمانی این کتاب با تشکیل بیش از ۹۰ ساعت جلسه با حضور فرمانده کل سپاه پاسداران، فرمانده و مسئولان نیروی زمینی سپاه و نیز حضور فرماندهان قرارگاه‌ها و فرماندهان رده اول عملیاتی سپاه و فرماندهان و مسئولان یگان‌ها به تناسب موضوع به بررسی موضوع‌های متعدد عملیات در فاو و نقاط دیگر پرداختند.

استفاده از مطالب و مسائل جلسات و جمع‌بندی آنها در این کتاب به دلیل سطح جلسات و اهمیت آن و نیز با هدف نشان دادن گوشه‌ای از تلاش‌های گسترده‌ای که برای آماده‌سازی زمینه اجرای یک عملیات بزرگ انجام می‌گرفت، موجب شد که مطالب کتاب نسبت به دوره ۳۷ روزه این کتاب حجم بیشتری را به خود اختصاص دهد. امید است که محققان و علاقه‌مندان از این مطالب ویژه بهره مفیدی ببرند. علاوه بر آن، فعالیت‌های متعدد سیاسی و غیرنظامی در این دوره نیز از دیگر دلایل افزایش حجم کتاب است.

به هر حال، با وجود اینکه در گزارش‌های این کتاب به بیش از ۴۰ موضوع مهم پرداخته شده است از آنجا که این مقدمه گنجایش درج جمع‌بندی همه این موضوع‌ها را ندارد، در اینجا به جمع‌بندی کوتاهی از ۲۰ موضوع مهم‌تر اکتفا می‌شود. علاقه‌مندان با مراجعه به بخش "گزارش روزشمار" که بعد از متن کتاب آمده می‌توانند به همه موضوع‌های مطرح در کتاب به‌طور سریع دست یابند. جمع‌بندی و چکیده مهم‌ترین موضوع‌هایی که در این کتاب آمده چنین است:

۱. راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی

در پی آزادی خرمشهر، از بررسی‌ها و مشورت‌های مسئولان رده اول سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی و طرح دیدگاه‌ها در حضور امام خمینی این نتیجه حاصل شد که حقوق تضییع‌شده در تجاوز سراسری ارتش عراق به سرزمین ایران، جز با توسل به قدرت نظامی تأمین نخواهد شد. بر پایه این نتیجه‌گیری، راهبرد "تصرف یک منطقه مهم عراق و استفاده از این اهرم فشار برای پایان دادن به جنگ" اتخاذ شد و مبنای همه عملیات‌های نظامی پس از فتح خرمشهر، همین

راهبرد بود. تا پایان سال ۱۳۶۳، عملیات‌های متعددی اجرا شد، اما با وجود دستیابی به برخی موفقیت‌ها، هیچ‌کدام به نتیجه تعیین‌کننده‌ای نرسید و نتایج نظامی آنها موقعیت سیاسی مناسبی برای پایان دادن به جنگ فراهم نکرد. از جمله دلایل نرسیدن به نتایج مورد انتظار از این راهبرد را می‌توان چنین برشمرد: پی بردن عراق به راهبرد ایران و دفاع همه‌جانبه برای جلوگیری از پیشروی قوای ایران در مناطق مهم عراق؛ کمبود توان رزمی خودی (نیرو، تجهیزات نظامی و...); اختلاف‌نظر فرماندهان سپاه و ارتش در مورد شیوه ادامه جنگ و اجرای عملیات‌ها؛ گسترش سازمان رزم ارتش عراق و تجهیز آن به انبوه تسلیحات و تجهیزات نظامی پیشرفته؛ پشتیبانی نظامی، سیاسی و اقتصادی گسترده همه قدرت‌های بزرگ و حکومت‌های منطقه از رژیم عراق. در وضعیت مناسب بعد از عملیات ناموفق بدر و تشدید فشارهای نظامی، اقتصادی و سیاسی بر جمهوری اسلامی و وجود اختلاف‌نظرها درباره چگونگی ادامه جنگ، احتمال بروز خطر تردید و یأس تهدید جدی بود و باید تصمیمی قاطع اتخاذ می‌شد. گره‌گشای این وضعیت بحرانی، فرمان امام خمینی بود. بنا به گفته فرمانده کل سپاه، امام در این باره فرمودند: «باید جنگ را تا سقوط صدام ادامه دهیم و به‌صورت قاطع نیز باید ادامه یابد».

از سوی دیگر، در وضعیت فزاینده روانی و اجتماعی بر مردم به دلیل به نتیجه مناسب نرسیدن عملیات‌ها، تبلیغات روانی نیروی سیاسی مخالف جنگ و مرحله دوم جنگ شهرها در خرداد ۱۳۶۴ و تهدید مکرر رژیم عراق، نشاید و گسترش آن، که می‌کوشید مردم را از حضور در راهپیمایی روز قدس بازدارد، مسئولان باید با ترغیب مردم برای حضور در این راهپیمایی آن را به نوعی رفتارندوم حمایت مردم از جنگ اعلام کردند. حضور بی‌سابقه مردم در مراسم روز قدس (۱۳۶۴/۳/۲۴) در زیر بمباران و موشک باران دشمن، رفتارندوم باشکوهی را رقم زد و عزم مردم در حمایت بی‌نظیر از مقابله با تجاوز و تسلیم‌ناو، مسئولان کشور را در احقاق حقوق جمهوری اسلامی مصمم‌تر کرد.

امام خمینی در روز عید فطر (۱۳۶۴/۳/۳۰)، با اشاره به همین حضور مردم، تأکید بر اراده جمهوری اسلامی برای مقاومت و تداوم جنگ، آن را اقدامی دفاعی و نه تجارک‌کار، اعلام کرده و فرمودند: «... تمام تاریخ دنیا را شما بگردید این را پیدا نمی‌کنید که با این وضع، این کیفیت، با این ارباب و ترسانندهای مردم و با این بمباران کردن مناطق - حتی تهران - این‌طور مردم بریزند بیرون که نتواند دیگر کسی بگوید که مردم جنگ نمی‌خواهند! مردم جنگ نمی‌خواهند، اما دفاع دارند. این "جنگ، جنگ تا پیروزی" که مردم می‌گویند، این "جنگ دفاعی" است. و الاً ابتدائاً که اگر این مسائل نبود، ایران به هیچ جا نظر نداشت، الآن هم ندارد» (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۲۸۷).

به این ترتیب، از یک‌سو با فرمان امام خمینی مبنی بر ضرورت ادامه جنگ به‌طور قاطع تا سقوط صدام و از سوی دیگر، با پشتیبانی مردم از ادامه جنگ، تردیدها کاملاً برطرف و تکلیف

مشخص گردید. در میدان سیاست، با عبارت‌های مختلف بر معرفی و محاکمه متجاوز و پرداخت غرامت و نیز لزوم سقوط صدام و حزب بعث تأکید می‌شد. در صحنه نظامی هم همه تلاش‌ها در جهت غلبه نظامی بر دشمن و به تسلیم واداشتن او بود.

الف. میدان سیاست

تلاش جمهوری اسلامی در این میدان، بیان ظلم‌های واردشده بر مردم و سرزمین ایران با تجاوز ارتش عراق و نیز کوشش برای تفهیم دفاعی بودن جنگ به کشورهای غیرمتخاصم و اعلام آمادگی برای پایان جنگ در صورت احقاق حقوق و تنبیه متجاوز بود. این تلاش به انحاء مختلف انجام می‌شد: اعلام علنی در مصاحبه‌ها و سخنرانی‌ها، سفر به کشورهای دیگر، مذاکره با مقامات کشورهای دیگر که به ایران می‌آمدند و ...

چند روز پس از ۱۱ خرداد، فرمانده عالی جنگ در تبیین سیاست جمهوری اسلامی برای نمایندگان کشورهای خارجی در ایران گفت: «اگر مردم به ادامه جنگ مایل نبودند، ما به هر قیمتی جنگ را تمام می‌کردیم... اگر قدرت کافی نداشتیم، تکلیف هم نداشتیم». آقای هاشمی در همین جلسه با اشاره به تأکید شورای امنیت بر ضرورت ارجاع مسئله جنگ به یک دادگاه بین‌المللی گفت: «ما از تشکیل دادگاه ابایی نداریم، اما تفاوت نظر ما با این فکر در این است که یک بخش از مطلب که متجاوزان رژیم عراق است، روشن است و ابتدا دولت‌ها و جوامع این را باید بپذیرند و این قسمت از دادگاه ارجاع شود؛ دادگاه برای تعیین کیفر باید تشکیل شود». وی در همین جلسه، در پی می‌گفت که به نمایندگان دولت‌های خارجی داد و از آنان خواست نظر دولت‌های خود را به‌طور رسمی اعلام کنند، به‌وضوح اعلام کرد: «جلب اعتماد ملت ایران و تحقق صلح پایدار در این است که دولت‌ها و جوامع بین‌المللی به حقایق اعتراف کنند؛ در چنین صورتی امکان تشکیل یک محاکمه بین‌المللی برای محاکمه رژیم بعث عراق به‌عنوان آغازگر جنگ به وجود آمده و راه ختم جنگ را هم خواهد ساخت.» (کتاب ۳۷ روز شمار جنگ، صص ۱۷۳ - ۱۷۲)

نظر امام خمینی درباره آتش‌بس را نیز آقای هاشمی در خاطرات روز ۲۶ بهر ۱۳۶۴ خود چنین ذکر کرده است: «عصر، آقای خامنه‌ای تلفنی گفتند آقای رجایی خراسانی [نماینده ایران در سازمان ملل] از نیویورک خبر داده که رئیس‌جمهور گامبیا و رئیس کمیته صلح سازمان کشورهای اسلامی از آخرین شرایط ما برای آتش‌بس جویا شده و منتظر جواب هستند. توسط احمد آقا از امام پرسیدیم. امام فرمودند اگر براساس قبول متجاوز بودن عراق، دادگاهی برای کیفر صدام تشکیل شود، به‌اضافه [جبران] خسارات و عودت مهاجران، می‌پذیریم.»

[اکبر هاشمی رفسنجانی، امید و دلواپسی (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۴)، ص ۲۹۰]

در دوره مربوط به این کتاب (۲۴ آذر تا ۳۰ دی ۱۳۶۴) نیز این سیاست جمهوری اسلامی ادامه یافت و شرایط جمهوری اسلامی برای میانجیگری و نیز توقف جنگ از زبان مسئولان کشور به وضوح بیان می شد. سفرها و مذاکرات دیپلماتیکی که در این زمینه انجام پذیرفت، در بخش های دیگر این مقدمه تشریح شده است. در اینجا، فقط به نمونه هایی از مواضع جمهوری اسلامی در این دوره که مسئولان کشور در سخنان عمومی خود بیان کردند، اشاره می شود:

آیت الله خامنه ای رئیس جمهور در خطبه نماز جمعه ۲۹ آذر ۱۳۶۴ گفت: «مردم ما تا رسیدن به پیروزی نهایی لحظه ای توقف نخواهند کرد. تا مادامی که رژیم عراق بر سر کار است، مسئله صلح مطرح نیست. ... و جنگ ما تا حذف هیئت حاکمه کنونی عراق ادامه خواهد یافت.» [گ ۱۲۲]*
رئیس جمهور همچنین در اجتماع رزمندگان و خانواده های ایثارگران بر تن ندادن جمهوری اسلامی به صلح تأکید کرد و گفت: «دشمنان انقلاب در دنیا با تبلیغات سوء هیاو به راه انداختند که ملت ایران از این جنگ خسته شده و حالا زمانی است که باید مسئله جنگ پشت میز مذاکره تمام شود. هیاوی دشمن را حرکت شما مردم به طرف جبهه ها تأثیر خود را از دست داد و به کلی معادلات آنها را عوض کرد. ما ایستیم و با ایستادنمان این بار به ملت ها یاد می دهیم که می ایستیم و متجاوز را محو می کنیم. ما مثل الهی در جبهه ها رژیم پوسیده عراق را به شکست می کشانیم و آن وقت، تجاوز - این رژیم - طوطی ها - در دنیا بر خواهد افتاد.» [گ ۲۷۷]

آقای هاشمی رئیس مجلس و فرمانده عالم جنگ، در جمع کاروانی از رزمندگان با اعلام تصمیم ملت ایران برای سرکوبی متجاوز، از راه های توتنیج، را اعلام متجاوز بودن رژیم عراق از طرف سازمان ملل و ملزم کردن این رژیم به پرداخت غرامت اعلام کرد. [گ ۱۳۹] وی در خطبه نماز جمعه ۶ دی ۱۳۶۴، بار دیگر با اعلام اینکه جمهوری اسلامی از حقوق اعلام کرده عقب نشینی نمی کند و با تأکید بر اینکه قدرت گرفتن حقمان را داریم و برای گرفتن آن رژیم می شویم، خطاب به شوروی، امریکا، اروپا و کشورهای عربی اعلام کرد: یک فرصت می دهیم که اگر آمادگی دارید حق را بپردازید، متجاوز را محاکمه و کیفر بدهید و مردم عراق را به خانه هایشان برگرانید و حاکم بر سرنوازششان بکنید که در این صورت، جمهوری اسلامی مایل نیست یک قطره خون از سر کسی به زمین بریزد؛ در غیر این صورت، راه اسلام، راه منطق و عقل، راه مشخص تاریخ این است که کسی که قدرت گرفتن حقش را دارد با انکار به قدرتش حقش را بگیرد و ما خواهیم گرفت. [گ ۲۶۱]

نخست وزیر و رئیس ستاد پشتیبانی جنگ، از جمله اهداف ادامه جنگ را تنبیه متجاوز و در جهت تضمین صلح و امنیت جهان اعلام کرد و گفت: «امروز همه برنامه های دولت به نوعی در خدمت جنگ است و جنگ در تمام ارکان اجرایی کشور اثر محسوسی دارد و چون از دید

* شماره هایی که به شکل [گ...] در این مقدمه آمده، اشاره ای است به شماره گزارش هایی از همین کتاب که در تدوین مقدمه از آنها استفاده شده است. برای اطلاع از مشروح گزارش و منبع آن به گزارش مندرج در متن کتاب رجوع نمایید.

ما سرنوشت این جنگ با سرنوشت استقلال، رشد آینده نسل‌ها و سرعت حرکت انقلاب اسلامی پیوند دارد، این جنگ را با قدرت ادامه می‌دهیم و با اتکا به خداوند متعال و نیروهای حزب‌الله و متعهد همه مشکلات و تنگناهای آن را تحمل خواهیم کرد.» [گ ۵۵۵]

ب. صحنه نظامی

در صحنه نظامی، پس از اعلام راهبرد امام خمینی در مورد جنگ، فرماندهان سپاه و نیروی زمینی ارتش در اواخر اردیبهشت ۱۳۶۴، فراخوانده شدند و باتوجه به اختلاف‌نظرهایی که میان این دو سازمان نظامی در طراحی و فرماندهی عملیات‌های مشترک وجود داشت و با اجرای عملیات ارتش تهدید شده بود، از آنان خواسته شد که هریک از دو سازمان طرح خود را برای اجرای عملیاتی بزرگ تهیه کند. نیروی زمینی ارتش طرح‌هایی برای اجرا در مناطق سیدکان، شلمچه و کوشک تهیه کرد که اجرای هریک مستلزم تحت امر گرفتن حداقل بخشی از یگان‌های سپاه پاسداران بود. طرح عملیات در منطقه سیدکان در اواخر تیر ۱۳۶۴، تحت فرماندهی نیروی زمینی ارتش با به کارگیری یگان‌هایی از سپاه و ارتش با نام عملیات قادر به اجرا درآمد که موفقیتی در پی نداشت. وضعیت طرح‌های عملیاتی شلمچه و کوشک نیز در بخش طرح‌های عملیاتی ارتش در همین مقدمه اشاره خواهد شد.

از سوی دیگر، سپاه پاسداران با استناد به فراهم شدن زمینه اجرای عملیات‌ها، به‌طور مستقل، برای بررسی وضعیت جنگ، «جلسه‌های استانی و آینده آن، جلسه‌هایی پی‌درپی در سطح فرماندهان رده اول سپاه تشکیل داد. در این جلسه‌ها با معیار قرار دادن فرموده امام؛ یعنی "ادامه جنگ تا سقوط صدام" بر ضرورت تغییر را "گنگ؛ یعنی نفی" اقدامات محدود و شتاب‌زده" و لزوم "افزایش توان و گسترش سازمان رزم" تاکید شد. در مورد عملیات بزرگ نیز باتوجه به محدودیت توان و سازمان رزم، اختلاف‌نظرها سبب شد و اکثر فرماندهان سپاه بر این نظر بودند که در سال ۱۳۶۴ به اجرای عملیات‌های محدود، اکتفا شود و ضمن تلاش برای افزایش توان و گسترش سازمان رزم، عملیات بزرگ و اساسی به بعد از تأمین توان لازم در سال‌های بعد به اجرا درآید. اما مسئولان نظام و فرمانده کل سپاه بر ضرورت اجرای عملیات بزرگ در سال ۱۳۶۴، تأکید می‌کردند و سرانجام تصمیم قطعی سپاه پاسداران برای اجرای عملیات بزرگ در منطقه فاو در اواخر آبان ۱۳۶۴، اعلام شد.*

در همین حال، مسئولان نظام جمهوری اسلامی که هم‌زمان مسئولیت‌های سیاسی و نظامی را به عهده داشتند؛ یعنی رئیس‌جمهور که ریاست شورای عالی دفاع را به عهده داشت، رئیس

* مشروح مباحث در مخالفت و موافقت با اجرای عملیات بزرگ در منطقه فاو، در جلد اول کتاب سی و نهم روز شمار جنگ (نخستین گام به سوی فتح فاو) درج شده است.

مجلس شورای اسلامی که عهده‌دار فرماندهی عالی جنگ بود و نخست‌وزیر که ریاست ستاد پشتیبانی جنگ را به عهده داشت، بر ضرورت تسریع اجرای عملیاتی بزرگ که نتایج تعیین‌کننده داشته باشد، تأکید می‌کردند و چون عملیات در منطقه فاو دارای اهدافی مشخص؛ از جمله تصرف شهر فاو و مهم‌تر از آن؛ یعنی قطع ارتباط عراق با خلیج فارس بود، تلاش وافر در پشتیبانی و اجرای هرچه سریع‌تر این عملیات به عمل آوردند. مهم‌تر از آن، به نظر می‌رسد حداقل یکی از اهداف فرمان امام خمینی در ۲۶ شهریور ۱۳۶۴ به محسن رضایی برای تجهیز سپاه پاسداران به سه نیروی زمینی، هوایی و دریایی (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۲۸۶) و نیز از جمله اهداف ایشان در انتصاب آقای هاشمی به جانشینی فرمانده کل قوا* تأکید بر تقویت و اجرای راهبرد "داده جنگ به صورت قاطع تا سقوط صدام" بوده است.

البته ستاد پاسداران در اجرای فرمان امام، علاوه بر طراحی و تلاش برای آماده‌سازی اجرای عملیات در فاو، راهبرد عملیاتی "اجرای عملیات‌های مداوم و بی‌وقفه" را اعلام و مبتنی بر آن طرح‌های متعدد عملیاتی را برای مناطق مختلف به منظور اجرای هم‌زمان با عملیات در منطقه فاو و پس از آن تا پاییز ۱۳۶۴ به پیاده کرده و برای آماده‌سازی زمینه اجرای آنها می‌کوشید. در ادامه این بحث به بخشی از کارنامه و بن‌زمینه در جلسه‌های ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیاء (ص) یا دیگر جلسه‌های فرماندهان رده اعلا نظامی، سراج شده است، اشاره می‌گردد:

آقای هاشمی در جلسه ۱۸ آذر ۱۳۶۴ به فرماندهان سپاه گفت: اصل برای ما عملیات فاو است و هرچه بخواهد مزاحم این شود ما قهراً سرنگش می‌کنیم. (روزشمار جنگ، کتاب ۳۹ جلد ۱، ص ۸۰۲) وی ده روز بعد نیز در هم‌اندیشی ویژه فرماندهان یگان‌های عمده نیروی زمینی ارتش گفت: ما منتظر فتح نزدیک هستیم؛ ان شاء الله یک حرکت نسبی انجام دهیم. با این حرکت اخیر رزمندگان به سوی جبهه‌ها، ملت از شما خیلی انتظار دارند. شما باید با یک همت والا و روحیه‌ای قوی از این نیروی عاشق برای پیروزی جنگ استفاده کنید. آری کنید که این جنگ پیروزمندانه تمام شود تا بتوانیم از نیروهای آزادشده از جنگ برای بازسازی کشورمان و کمک

* امام خمینی در حکمی به دادستان کل کشور درباره برخورد با اشرار و افراد ضدانقلاب در استان خوزستان، آقای هاشمی رفسنجانی را با عنوان جانشین فرمانده کل قوا خطاب کرده‌اند. (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۴۲۵) همچنین محسن رضایی روز ۱۸ آذر ۱۳۶۴ قبل از جلسه با آقای هاشمی به فرماندهان سپاه گفت: «این جلسه اولین جلسه رده اول برادران عملیاتی با آقای هاشمی و آقای موسوی نخست‌وزیر و تشکیلات جدید است که حضرت امام به آقای هاشمی امر کردند که ستاد فرماندهی کل قوا را ایشان تشکیل بدهند». (روزشمار جنگ ایران و عراق، کتاب سی‌ونهم، جلد ۱، ص ۷۸۷). آقای هاشمی نیز در خاطرات روز ۲ دی ۱۳۶۴ خود نوشته است: «امام [امروز] در جمع فرماندهان [ارتش] به آنان ابلاغ کرده بودند که اختیارات فرماندهی کل جنگ به من واگذار شده و خواسته بودند که اطاعت کنند». [اکبر هاشمی رفسنجانی، امید و دلواپسی (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۴)، ص ۳۶۲]. اما حکم رسمی امام خمینی درمورد انتصاب آقای هاشمی به جانشینی فرمانده کل قوا در تاریخ ۱۳۶۷/۳/۱۲ صادر شده است. (صحیفه امام، جلد ۲۱، صص ۵۶ و ۵۷)

به مسلمین دیگر کشورهای جهان استفاده کنیم. [گ ۸۸]

آقای هاشمی در جلسه ۱۳ دی ۱۳۶۴ ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) با حضور بالاترین فرماندهان ارتش و سپاه و وزیران دفاع و سپاه و... ضمن اشاره به مشکلات جنگ و مردم و اقتصاد کشور و وضعیت مناسب از لحاظ نیروی نظامی و نیروی مردمی و امکانات و ابزاری که تا حد مقدور جمع شده و موقعیت مناسبی که با فعالیت‌های سیاسی فراهم شده بود، گفت: «الآن موفقیت بستگی دارد به اینکه آقایان تمام توانشان را؛ یعنی هر که هر چه دارد برای میدان [نبرد] بگذارند. تعبیر من این است که الآن دریغ کردن هر امکانی به هر دلیل خیانت به جنگ و خیانت به انقلاب است.» وی در ادامه، عملیات در منطقه فاو را پراهمیت خواند و گفت که این طرحی کاملاً و دارای هدف مشخص است و عملیات در منطقه شلمچه حتی اگر ۲۵۰ گردان پیش‌بینی شد، در طرح هم فراهم شود، ارزش و دستاورد عملیات در منطقه فاو را ندارد. آقای هاشمی همچنین با اشاره به اینکه آیت‌الله خامنه‌ای در مورد اهمیت منطقه فاو با نظر من موافقت، از جمله اهداف عملیات را که قطع کردن ارتباط عراق با خلیج فارس و قرار گرفتن در همسایگی کویت است، در تاور ی بزرگ خواند و تأکید کرد که در این صورت تحمیل خواسته‌هایمان به حکومت عراق ممکن پذیر خواهد شد. وی در ادامه گفت که همه فکرشان را خالی بکنند از اینکه ارتشی هست یا سپاه، یا دولتی، همه دنبال این باشند که هر چه هست مال اسلام است و باید خرج شود برای این جنگ. [گ ۴۰۳]

آیت‌الله خامنه‌ای نیز در جلسه ۱۴ دی ۱۳۶۴ ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) با اشاره به بحث‌های این روز و شب قبل از آن در این ستاد، گفت که طرح سپاه برای منطقه فاو و طرح ارتش برای منطقه شلمچه که چند ماه است روی آنها کار کرده‌اند باید قطعی و محکم جل گرفته باشد، لذا باید به سپاه و ارتش برای اجرا به‌طور قطعی دستور داده شود و البته بحث رزم جزئیات و اصلاح جزئیات اشکالی ندارد، لیکن قطعاً عمل بشود. وی تأکید کرد که یکی از اسباب پدیدبخش این است که دو عملیات هم‌زمان شروع شود تا از تمرکز دشمن جلوگیری و توان او ضعیف شود. [گ ۴۲۴]

فرمانده عالی جنگ روز ۱۹ دی در سخنانی علنی در تهران برای گروهی از رزمندگان گفت: حرکت نظامی ما هنگامی رخ می‌دهد که شرایط سیاسی آماده شود و ما نمی‌خواهیم حرکتیمان صرفاً یک خونریزی باشد. عزیمت گسترده جوانان به سوی جبهه‌ها زمینه‌ساز شرایط سیاسی لازم در دنیا است. وی با اشاره به آمادگی و ایستادگی ملت ایران و کانون نور در جبهه‌ها، آثار آن را متعاقب شدن دنیا به اینکه جنگ باید تمام شود و راهی جز سقوط صدام وجود ندارد اعلام کرد و این را همان زمینه سیاسی خواند و تأکید کرد که ما روی شرط خود ایستاده‌ایم و آماده‌ایم به محض آنکه لحظه مناسب فرا رسد، وظیفه خود را انجام دهیم. [گ ۵۵۴]

آقای هاشمی همچنین روز ۲۱ دی در دزفول، ضمن سخنانی برای فرماندهان قرارگاه‌ها و

یگان‌های سپاه پاسداران مأمور به عملیات در منطقه فاو، گفت که شرایط کنونی حاکم بر منطقه و دنیا شرایط سرنوشت‌سازی است و اهرم تاریخ الآن به دست شما است و این تعبیری شاعرانه و اغراق‌آمیز نیست؛ واقعیت امروز زندگی ماست. خداوند چنین تقدیر کرده که گروهی از مردم در محور تاریخ قرار گیرند. ... این تاریخ‌سازی را خداوند به این ملت داده و این ملت را به دست شما فرماندهان لشکرها، تیپ‌ها و قرارگاه‌ها داده که دارند تصمیم می‌گیرند و زحمت می‌کشند. مسئولیت بسیار بزرگی روی دوش ما افتاده که از نعمت‌های خداوند و حجت خداوند است. ... دشمنان چهارچشمی مواظبانند که ما چه می‌کنیم و چه تأثیری روی دنیا می‌گذاریم. آقای هاشمی با اشاره به هیاهویی که امریکا با تهدید و تحریم لیبی راه انداخته تا لیبی روی ایران فشار بیاورد که ما (لیبی) در خطر هستیم، شما جنگ را تمام کنید، آن را از نتایج احتمالی مذاکرات سران دو ابرقدرت در ژنو خواند و افزود که علت این فشارها هم فقط این نیست که دلشان بر سران عراق سوخته، بلکه به این نتیجه رسیده‌اند که اگر خاکریز صدام شکست، شکست خاتون‌ها، ریزه‌ها، دیگر هم امکان‌پذیر است.

وی در پایان بر اهمیت عهد و مسئولیت فرماندهان تأکید کرد و گفت: مردم که از مسائل جنگی خبر ندارند، به اطمینان شما بجهت شما را اینجا می‌فرستند، آنها را خوب اداره کنید. ... مردم چشم‌هایشان به اینجا دوخته شده است. ان شاء الله شما هم وظایف خود را آن‌طوری که باید انجام خواهید داد و ما ان شاء الله شما را در آینده ندیده پیروزمند بارت خواهیم کرد. [گ ۵۹۸]

به این ترتیب، از مواضع و تحلیل‌ها و دیدگاه‌های فرماندهی عالی جنگ باتوجه به تأکید بر اهمیت عملیات در منطقه فاو و اهداف سیاسی و نظامی که برای این عملیات در نظر گرفته شده و پیش‌بینی اجرای موفقیت‌آمیز آن، به نظر می‌رسد این عملیات نیز در ادامه اجرای راهبرد "تصرف یک منطقه مهم و استفاده از آن برای پایان دادن به جنگ" قرار می‌گیرد. صدام اینک باتوجه به اهمیت منطقه از جنبه نظامی و سیاسی و همچنین تلاش و برنامه‌ریزی گسترده سپاه پاسداران برای اجرای غافلگیرانه آن، امیدواری‌های بیشتری برای موفقیت نسبت به قبل احساس می‌کند.

از سوی دیگر، فرماندهی سپاه پاسداران ضمن تلاش فراگیر برای آماده‌سازی زمینه اجرای موفقیت‌آمیز عملیات در منطقه فاو، ظاهراً این عملیات را به‌تنهایی کافی نمی‌دانست و لذا، اجرای موفق عملیات در منطقه فاو را در گرو اجرای طرح عملیاتی ارتش در منطقه شلمچه و تجزیه قوای دشمن می‌داند. ثانیاً، برای دستیابی به نتایج اساسی و راهبردی از عملیات‌های نظامی، بر تداوم عملیات‌ها و حملات پی‌درپی به دشمن تأکید دارد. فرمانده کل سپاه پاسداران در ۲۴ آبان ۱۳۶۴ در جلسه با فرماندهان رده اول عملیاتی سپاه پاسداران گفت: «در استراتژی جنگ ما با عراق - که بخشی از استراتژی دفاعی ماست - جنگ درازمدت با عراق یعنی شکست ما. جنگ با عراق بایستی مستمر باشد، سریع باشد و موفقیت در بر داشته باشد.» (روزشمار جنگ

ایران و عراق، کتاب سی و نهم، جلد اول، ص ۲۲۷) وی در جلسه‌ای دیگر با فرماندهان رده اول عملیاتی سپاه در ۲۷ آذر ۱۳۶۴ گفت که ما می‌خواهیم روی دور موفقیت بیفتیم، نمی‌خواهیم یک جا پدافند آهین بکنیم، می‌خواهیم به‌جای پدافند آهین، آفند مداوم بکنیم. [گ ۷۵۸]

محسن رضایی در جلسه ۱۳ دی ۱۳۶۴ ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص) در حضور آقای هاشمی، اشاره به تجربه موفق اجرای عملیات‌های پی‌درپی در سال دوم جنگ برای آزادسازی مناطق اشغالی، گفت: «ما با توجه به مسائل سیاسی، نظامی، توان و استراتژی جنگ که از شما برادران عزیز گرفتیم، سلسله عملیاتی طراحی کردیم، تمام قرارگاه‌های زده شده و همپای با یکدیگر دارد پیش می‌رود و امیدواریم که ان‌شاءالله روی دور مثبت بیفتیم. ... از خلیج فارس تا جزایر، چهار پنج عملیات طراحی شده، در منطقه سلیمانیه نیز داریم کار می‌کنیم. ... در صورت موفقیت این عملیات‌ها، دشمن به وضعی قرار می‌گیرد که مجبور است سریع دست‌هایش را بالا ببرد، چون حرکت جدیدی خواهد بود و الان آخرین امکانات دشمن در مقابل ما چیده شده است و اگر ما یک حرکت جدید و رو به رشد به دنیا نشان بدهیم، صد درصد دنیا عقب می‌نشیند. [گ ۴۰۲]

فرمانده کل سپاه پاسداران در جلسه ۱۷ دی ۱۳۶۴ با فرماندهان و مسئولان قرارگاه‌های عملیاتی سپاه، گفت: «این حرفی که ما می‌زنیم، منبسط از دستور و فرمان امام است. ... که ان‌شاءالله به امید خدا ... کارمان را ادامه می‌دهیم و تا دستور دهم دوباره نیاید، اصلاً توقف نخواهیم کرد.» وی با اظهار امیدواری به اینکه با اجرای یک عملیات پی‌درپی بتوانیم اولین خیز را برداریم و با استفاده از این موفقیت جذب نیرو استمرار یابد، افزود: «عملیات‌های دیگر در جنوب تا پایان فروردین ۱۳۶۵ اجرا می‌شود و بعد از آن، عملیات‌ها در جبهه شمال آغاز می‌شود و این سیر تا پایان پاییز ۱۳۶۵ ادامه خواهد یافت و بجز دستور امام، هیچ برگشتی در این راه نیست.» [گ ۴۸۹]

استان سلیمانیه عراق نیز در راهبرد عملیاتی سپاه پاسداران جایگاه خاصی دارد. فرمانده کل سپاه در جلسه با فرماندهان و مسئولان قرارگاه رمضان، ضمن اشاره به اینکه با تصرف استان سلیمانیه، ما دیگر مسئله‌ای به نام کردستان نخواهیم داشت، گفت: «اجرای ترکیبی از عملیات‌های منظم و نامنظم در این منطقه می‌توانیم ضربه بزرگی به حکومت عراق بزنیم. وی تأکید کرد که باید آماده شویم از اردیبهشت ۱۳۶۵، اجرای عملیات‌های پی‌درپی را در این منطقه شروع کنیم. [گ ۷۵۴] محسن رضایی اجرای عملیات روی ارتفاعات گامو، پس از شروع عملیات در جنوب را مقدمه و آمادگی برای عملیاتی گسترده در اردیبهشت ۱۳۶۵ در جبهه شمال غرب اعلام کرد. [گ ۷۵۵] از سوی دیگر، ابلاغ مصوبه شورای عالی سپاه به واحدهای ستاد مرکزی سپاه در خصوص تقویت قرارگاه رمضان و نیز تلاش فرمانده عالی جنگ برای فعال‌تر کردن این قرارگاه [گ ۷۸۱] ظاهراً در جهت اجرای همین راهبرد عملیاتی بود.